

THE “VISEGRAD INITIATIVE” VIS-à-VIS “OPEN BALKAN INITIATIVE” IN THE PROCESS OF
EUROPEAN INTEGRATION

Doc. Dr. Jordanka Galeva
Faculty of Law, University Goce Delcev, Stip

XVIII HARMONIUS SCHOOL OF LAW
BUSINESS AND LEGAL CHALLENGES OF THE OPEN BALKAN
International Conference on South East European Law
Belgrade, 24. XI 2023

Uzrok osnivanja

Višegradska inicijativa	Berlinski proces	Mini Šengen/Otvoreni Balkan
<p>Osnovana 1991 nakon pada sovjetskog režima. V3: 1991. Mađarska, Poljska, Čehoslovačka</p> <p>V-4: 1993. Mađarska, Poljska, Češka i Slovačka</p> <p>Zajednički ciljevi i strategije daju snagu da prevaziđu izazove koji su pred njima zajedno!</p>	<p>Pokrenut 2014 kao odgovor na najavu EU da neće biti proširenja pet godina.</p> <p>Albanija, Makedonija, Srbija</p> <p>Crna Gora, Bosna i Hercegovina i Kosovo i deo članica Evropske unije: Nemačka, Austrija, Francuska, Italija Slovenija, Hrvatska, Poljska i Ujedinjeno Kraljevstvo</p>	<p>Osnovana je u decembru 2019 kao reakcija na veto za početak pregovora sa Makedonijom i Albanijom, francuskog predsednika Makrona (u oktobru 2019)</p> <p>Razlog: potreba unutrašnje reforme EU</p> <p>M.Š. 21 jula 2021 preimenovan je u regionalna inicijativa Otvoreni Balkan</p>

Cilj

Višegradska inicijativa	Berlinski proces	Mini Šengen/Otvoreni Balkan
<p>sa ciljem da pronade zajednički način za prevazilaženje političko-ekonomske tranzicije, odnosno uspešna društvena transformacija i uključivanje u proces evropskih integracija.</p>	<p>sa ciljem održavanja stabilnosti Zapadnog Balkana (ZB), podrške reformama koje su trenutno u toku i nastavak saradnje između zemlje regiona</p>	<p>Mini Šengen - primarnim ciljem da se granice između tri zemlje pređu samo sa ličnim kartama do kraja 2021.</p> <p>Otvoreni Balkan – obezbeđivanju uslova za ostvarivanje četiri evropske slobode (kretanje ljudi, roba, kapitala i usluga) za što veći broj mogući građani i kompanije na Balkanu.</p>

Deklaracije osnivanje

Višegradska inicijativa Deklaracije o saradnji -15. februar 1991 godine u Višegradu	Berlinski process 2014	Mini Šengen/Otvoreni Balkan 2019 / 2021
<p>Neki od osnovnih ciljeva bili su puna obnova državne nezavisnosti, demokratije i slobode; ekonomska transformacija (stvaranje moderne, otvorene tržišne ekonomije); sa krajnjim ciljem, potpuna integracija u evropski politički i ekonomski sistem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> -da se postigne konkretan napredak u rešavanju otvorenih bilateralnih i unutrašnjih pitanja; -postizanje pomirenja unutar i između društava u regionu; -unapređenje regionalne ekonomske saradnje; i -postavljanje temelja za održivi rast	<p>Deklaracija o četiri slobode EU na Zapadnom Balkanu</p> <p>OB-Memorandum o razumevanju i saradnji za olakšavanju uvoza, izvoza i kretanja roba na Zapadnom Balkanu,</p> <p>Memorandum o slobodnom pristupu tržištu rada i Sporazum o saradnji i zaštiti od katastrofa</p>

CEFTA

Višegradska inicijativa	Zapaden Balkan
<p>1992 Cefta</p> <p>Glavni cilj promovisanje demokratije i ekonomije slobodnog tržišta. Nastoji da podstakne trgovinu robom i uslugama, eliminiše trgovinske barijere između država članica i privuče investicije u region kroz fer, stabilna i predvidljiva pravila trgovine</p>	<p>2006 CEFTA je izmenjen i dopunjen tako da uključuje i zemlje Zapadnog Balkana koji su zamenili sva 32 bilateralna ugovora koja su postojala između ovih zemalja pre potpisivanja CEFTA-e</p>

Višegradski Fond / Balkanski Fond

Višegradska inicijativa	Berlinski proces	Sličnosti
Međunarodni Višegradski fond osnovan je 2000 godine kao donatorska organizacija, uz podršku vlada zemalja Višegradske grupe.	Od 2017 godine u regionu otvoren je Fond za zapadni Balkan (VBF).	Oba fonda imaju sličan fokus, što služi kao važan primer prenosa institucionalnog znanja iz Višegradske grupe na Zapadni Balkan.

Fondovi

Višegradski Fond	Balkanski fond
<p>IVF prvenstveno podržava regionalnu saradnju između organizacija civilnog društva i doprinosi napretku u sedam ključnih oblasti, koje obuhvataju kulturu, obrazovanje, inovacije, demokratske vrednosti, javnu politiku, životnu sredinu i turizam i društveni razvoj.</p>	<p>VBF ima za cilj da promoviše saradnju i zajedničke vrednosti među građanima, civilnim društvom i međuljudskim kontaktima obezbeđivanjem sredstava za male i srednje projekte u različitim ključnim oblastima</p>

Sličnosti i Razlike

Berlinski proces / Otvoreni Balkan

Sličnosti	Razlike
<p>Mini Šengen u potpunosti u skladu sa Berlinskim procesom</p> <p>Obe inicijative promovišu regionalnu saradnju.</p> <p>Usmerene su ka ostvarivanju:</p> <ul style="list-style-type: none"> -četiri slobode međunarodno priznate i promovisane od strane Evropske unije - jedinstvenog evropskog tržišta i članstvu u EU.	<p>Zajedničko regionalno tržište (Berlin P) ima za cilj da smanji vreme čekanja na granici za robe i građane sa ličnom kartom, dok OB ima za cilj potpuno ukidanje graničnih kontrola za građane, robu, komercijalne aktivnosti i usluge. između država.</p>

Ugovori, memoradumi, proekti

Berlinski proces	Mini Šengen/Otvoreni Balkan
<p>37 transportnih projekata, 8 energetske projekata, 2 programa održivosti (energija, obnovljivi izvori energije),</p> <p>Meke mere u energetici i transportu,</p> <p>Investicioni forum ZB6 komore,</p> <p>Regionalna ekonomska oblast,</p> <p>transportna zajednica,</p> <p>Podrška malim i srednjim preduzećima preko,</p> <p>Istraživačka fondacija za ZB,</p> <p>Međunarodni institut za održive tehnologije,</p> <p>Zajedničko regionalno tržište,</p> <p>KfV regionalni fond i</p> <p>Regionalni sporazum o romingu.</p>	<p>Sporazumi o:</p> <ul style="list-style-type: none"> -slobodan pristup tržištu rada, -elektronsku identifikaciju građana, - borbi protiv utaje poreza -mehanizmima bezbednosti hrane, energetici i saradnji u rudarstvu. <p>Saradnju u oblasti veterinarstva, bezbednosti hrane i hrane za životinje, kao i fitosanitarno međusobno priznavanje ovlašćenog ekonomskog operatera i bezbednost.</p> <p>Memoranduma o - priznavanje univerzitetskih diploma-kulturna saradnja -saradnja u sektoru turizma-o razumevanju u kinematografiji i audiovizuelnim aktivnostima na Zapadnom Balkanu.</p> <p>Operativni plan o civilnoj zaštiti između tri zemlje.</p>

Razlika između ova dva procesa i da li postoji potreba za oba?
Da li EU podržava Berlinski proces ili Otvoren Balkan
Dali ima dodatna vrednost?

Berlinski proces	Mini Šengen/Otvoreni Balkan
<p>Ursule Fon d'Éder Lajen odgovorila da je „pozdravljena svaka inicijativa koja je u okviru Berlinskog procesa i koja je inkluzivna i kooperativna, ističući da je BP okvir i proces koji pokreće ovu integraciju u korist svih šest zemalja ZB. U okviru Berlinskog procesa mogu postojati inicijative, sve dok su inkluzivne, sve dok poštuju cilj veće integracije regionalnog tržišta.</p>	<p>Rama: „Berlinski proces vode naši prijatelji i partneri koji imaju hiljade i jedan sopstveni problem, a zapravo neće se probuditi sa pitanjem kako ide Berlinski proces... Ali mi smo tu, i kada se probudimo ujutru, pitamo se kako je naša privreda danas, kako nam ide trgovina danas”.</p>

Sličnosti

Višegradska inicijativa /Otvoreni Balkan

Višegradska inicijativa	Berlinski process	Mini Šengen /Otvoreni Balkan
Autohtona regionalna inicijativa koja potiče od regionalna lidera. Višegradske zemlje, koje su prošle kroz sličnu tranziciju nakon raspada Sovjetskog Saveza, mogle bi poslužiti kao bolji mentori za podršku zemljama Zapadnog Balkana	Nekim evropskim zemljama Berlinskog procesa nedostaje ovo specifično iskustvo. Slovenija i Hrvatska su izuzeci, jer dele zajedničku prošlost sa bivšim jugoslovenskim zemljama Zapadnog Balkana. Međutim, u EU su ušli pojedinačnim naporima, a ne zajedničkim naporima kao Višegradskoj inicijativi.	Autohtona regionalna inicijativa koja potiče od tri regionalna lidera. Otvoreni Balkan i Višegradsku inicijativu uspostavile su zemlje u dotičnim regionima, koje nije promovisala EU, ali sa namerom da se približe EU.

Anketa nivo podrške otvaranju granica i inicijativi Otvoreni Balkan

-75% u Srbiji,

-61% Makedoniji,

-68% u BiH,

-66% u Crnoj Gori

-42% na Kosovu

-74% u Albaniji veruje da olakšava slobodu kretanja ljudi,

-67% pomaže i kretanje kapitala,

-73 % se slaže da pomaže kretanje robe.

-61%pomogne u otvaranju novih radnih mesta

Značajna korist u okviru Otvorenog Balkana odnosi se na inicijative koje imaju za cilj smanjenje poreza i administrativnih barijera

Albanija je 2022 godine ostvarila povećanje vrednosti poljoprivredne trgovine od 25% sa zemljama otvorenog Balkana. Izvoz poljoprivrednih proizvoda iz Albanije u Srbiju povećan je za 58,2% vrednosno i 13,6% količinski. Albanski izvoz u Srbiju dostigao je vrednost od oko 125 miliona evra, a uvoz oko 312 miliona evra.

U protekloj 2022 godini izvoz u Srbiju premašio je 385 miliona evra. Ovo predstavlja rast od skoro 32% u odnosu na 2021 ili povećanje od skoro 53% u odnosu na 2019.

U 2022 uvoz iz Srbije u Makedoniju dostigao je približno 755 miliona evra. Ovo ukazuje na rast od oko 14% u odnosu na 2021 i povećanje od 19% u odnosu na 2019.

U 2022 izvoz iz Makedonije u Albaniju premašio je 102 miliona evra, što predstavlja povećanje od 7% u odnosu na 2021 i značajno povećanje od 40% u poređenju sa 2019.

Izazovi Otvorenog Balkana

- Primarni izazov Otvorenog Balkana je uključivanje ostale tri zemlje Zapadnog Balkana
- Drugi izazov sa kojim se suočavaju inicijative OB odnosi se na političku opoziciju u svakoj zemlji OB.
- Treći izazov se odnosi na punu implementaciju četiri slobode robe, ljudi, kapitala i usluga.

Visegrad Insight > Strategic Foresight Report for 2030: 5 scenarija

Forced Hand	EU odlučuje da ubrza svoju politiku proširenja kao jedinog ograničenja ruske i kineske ekspanzije na ZB;
Dark Future	Spoljašnja ovlašćenja će takođe nastaviti da budu aktivna;
Elusive Europeanisation	EU je toliko zahvacena društvenim problemima da postaje nesposobna da zadrži Zapadni Balkan na putu demokratije – politika proširenja će tada izgubiti ideološki karakter, proces će se dodatno usporiti;
Defragmenting the WB	Predviđa harmoničnu budućnost u kojoj produbljivanje ekonomske integracije podstiče pomirenje istorijskih nezadovoljstva(idilični scenario);
Banding together	Sve veća rasprostranjenost kriza, poput koronavirusa, ekoloških katastrofa i ekonomskog pada, primorava lidere Zapadnog Balkana da usvoje pragmatičan pristup i bliže sarađuju. Pandemija označava početak koji obećava, a Srbija i Albanija su pokazale solidarnost obezbeđujući vakcine susednim nacijama. Pored toga, scenario naglašava značajnu regionalnu saradnju, o kojoj su primeri inicijativa kao što je Otvoreni Balkan, u rešavanju zajedničkih izazova.

Iskustvo Višegrada služi kao uvjerljiv primjer kako su regionalna saradnja i solidarnost ključni za pristupanje EU. Nakon nemogućnosti Slovačke da uđe u NATO zajedno sa druge tri višegradske zemlje, zajednički cilj je postalo zajedničko učešće u procesima integracije u EU. U ovom procesu solidarnosti sa Slovačkom, razmjena informacija, iskustava, savjeta i podrške između ostala tri člana imala je ključnu ulogu. Snaga ove inicijative bila je nepokolebljiva politička volja sve četiri članice, čime je V4 stekla reputaciju garanta stabilnosti i razvoja u regionu

- Dok među zemljama OB postoji politička volja za regionalnom saradnjom, integracija ostale tri zemlje Zapadnog Balkana ostaje izazov za ovu inicijativu. Osnovni razlog njihovog odsustva je taj što ovu inicijativu ne doživljavaju kao dodatnu vrednost Berlinskom procesu.
- Najautentičniji odgovor na pitanje da li je OB neophodna uz postojanje Berlinskog procesa, dolazi od albanskog premijera Rame.
- Pozitivnu reakciju dobili su i evropski komesar Oliver Varhelji, koji je sugerisao da bi Otvoreni Balkan mogao da ubrza put evropskih integracija, i zamenik pomoćnika američkog sekretara Gabrijel Eskobar, koji je izrazio podršku SAD inicijativi, ističući potrebu da se zadrži fokus na ekonomiji.

Uprkos tome što Otvoreni Balkan već daje pozitivne rezultate, suočava se sa izazovom da dobije punu podršku opozicije.

Preovladava politički trend da se obustave projekti koji se pripisuju vladajućoj stranci, čak i ako su bili uspešni.

Stoga je institucionalizacija inicijative Otvoreni Balkan od suštinskog značaja da bi se osigurao njen kontinuitet kao državne politike, a ne samo kao vladajuće.